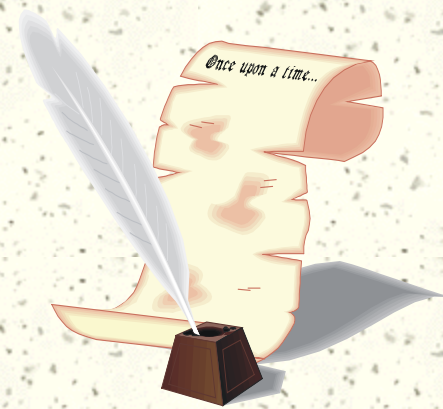

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΑΦΝΗ

Ανάπτυξη δράσεων για αντιμετώπιση του εκφοβισμού: Δυνατότητες αξιοποίησης του δυναμικού μοντέλου εκπαιδευτικής αποτελεσματικότητας

Λεωνίδας Κυριακίδης
Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ

- # Η εκφοβιστική συμπεριφορά θεωρείται ως εξωτερική απειλή για τη συναισθηματική υγεία, τη μάθηση και την εκπαίδευση.
- # Σε αυτό το ερευνητικό πρόγραμμα, αντιμετωπίζουμε την εκφοβιστική συμπεριφορά ως μεταβλητή που επηρεάζει την ποιότητα του περιβάλλοντος του σχολείου και της τάξης και μέσα από αυτό τις μαθησιακές διαδικασίες μέσα αλλά και έξω από την τάξη.
- # Η εκφοβιστική συμπεριφορά δεν αφορά μόνο τα άτομα που εμπλέκονται άμεσα με το φαινόμενο αλλά αφορά όλους τους μαθητές και δασκάλους ενός σχολείου.
- # Παρεμβάσεις στις οποίες συμμετέχει ολόκληρο το σχολείο είναι πιο αποτελεσματικές στη μείωση του φαινομένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ

- # Η συχνότητα εμφάνισης του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού και η έκταση των αρνητικών συνεπειών του στην ανάπτυξη του παιδιού και τη λειτουργία της εκπαιδευτικής μονάδας καθιστά αναγκαία την περαιτέρω μελέτη του, σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο.
- # Η εκφοβιστική συμπεριφορά είναι ένα πρόβλημα που **μπορεί** να αντιμετωπιστεί, να μειωθεί και να αποφευχθεί ειδικά όταν το κάθε σχολείο διαμορφώνει κατάλληλες στρατηγικές και δράσεις αντιμετώπισης του εκφοβισμού.

ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

A) Πρώτη Φάση - Αρχική Μέτρηση (Ιούνιος 2009)

- # Αρχική μέτρηση του βαθμού στον οποίο παρατηρείται το φαινόμενο του εκφοβισμού στο κάθε σχολείο
- # Αρχική μέτρηση του τρόπου λειτουργίας των παραγόντων σε επίπεδο σχολείου που σχετίζονται με την εκφοβιστική συμπεριφορά
- # Κατάρτισμός της πειραματικής ομάδας και της ομάδας ελέγχου

ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

B) Δεύτερη Φάση - Εφαρμογή Παρεμβατικού Προγράμματος

- # Ανάλυση των δεδομένων της πρώτης φάσης της έρευνας - εντοπισμός τριών βασικών περιοχών δράσης στις οποίους υπάρχει ανάγκη να βελτιωθεί σημαντικά το κάθε σχολείο (Οκτώβρης 2009).
- # Ενημερωτική ημερίδα σε συντονιστές ή/και άλλα μέλη του κάθε σχολείου της πειραματικής ομάδας (Οκτώβρης 2009).
- # Διατύπωση εισηγήσεων για ανάληψη δράσεων
- # Ανάπτυξη σχεδίων δράσης που θα αποσκοπούν σε βελτίωση μιας από τις πιο πάνω περιοχές ώστε τελικά να μειωθούν και τα περιστατικά εκφοβισμού στο κάθε σχολείο. (Νοέμβριος 2009)

ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Β) Δεύτερη Φάση - Εφαρμογή Παρεμβατικού Προγράμματος

- # Τα πιο κάτω στοιχεία πρέπει να ενσωματωθούν στις στρατηγικές και τις δράσεις για μείωση του εκφοβισμού.
- # **Ενεργός εμπλοκή γονέων και μαθητών.**
- # Συνεργασία με την ερευνητική ομάδα
- # Ο ρόλος του **συντονιστή** στην υλοποίηση και εφαρμογή του προγράμματος.
 - Ο συντονιστής θα κρατά ένα **ημερολόγιο** στο οποίο θα αναφέρει γεγονότα-στοιχεία, τα οποία είναι αποφασιστικής σημασίας για την επιτυχία του προγράμματος που υλοποιεί το σχολείο σας (π.χ. προβλήματα, δυσκολίες, επιτυχίες, σχόλια, δισταγμοί).
- # Ανάπτυξη ενός δικτύου μεταξύ των σχολείων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.
- # Τελική αξιολόγηση στο τέλος της σχολικής χρονιάς ώστε να αξιολογήσουμε το πρόγραμμα

Ο ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Τι είναι η εκφοβιστική συμπεριφορά;

- # Ένας μαθητής είναι θύμα εκφοβιστικής συμπεριφοράς όταν εκτίθεται *επανειλημμένα και για μεγάλα χρονικά διαστήματα* σε αρνητικές πράξεις εκ μέρους ενός ή περισσότερων μαθητών.
- # Τέτοιες αρνητικές πράξεις χαρακτηρίζονται από προσπάθειες *εκούσιας-εσκεμμένης επιβολής, ενόχλησης, ή πρόκλησης σωματικής βλάβης* σε κάποιο άλλο μαθητή.
- # Επίσης, πρέπει να υπάρχει *ανισορροπία δυνάμεων*. Ο μαθητής ο οποίος εκτίθεται σε αρνητικές ενέργειες αδυνατεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του και είναι αβοήθητος απέναντι στο μαθητή ή τους μαθητές που τον παρενοχλούν.

Ο ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Τα διαφορετικά είδη της εκφοβιστικής συμπεριφοράς

- # Οι τρεις βασικές μορφές του εκφοβισμού είναι:
 - *σωματικός-φυσικός εκφοβισμός (χτυπήματα, κλωτσιές, κλοπή ή καταστροφή περιουσίας),*
 - *λεκτικός (κοροϊδία, προσβολή, ρατσιστικά σχόλια),*
 - *έμμεσος (συκοφαντία, κοινωνικός αποκλεισμός).*
- # Πρόσφατα έχει εντοπιστεί και ένας νέος τύπος εκφοβιστικής συμπεριφοράς που διενεργείται με σύγχρονα μέσα τεχνολογίας και ονομάζεται «ηλεκτρονικός εκφοβισμός» ή "cyberbullying" (Kowalski, Limber, & Agatston, 2008).

Ο ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Διαφορετικοί ρόλοι

- # Οι βασικοί ρόλοι που εντοπίζονται στην εκφοβιστική συμπεριφορά είναι: *οι θύτες, τα θύματα, οι θύτες-θύματα, και οι αυτόπτες μάρτυρες.*
- # Αυτοί οι ρόλοι δεν είναι αμετάβλητα στοιχεία της προσωπικότητας των ατόμων που εμπλέκονται, αλλά στοιχεία της συμπεριφοράς τους στη δεδομένη χρονική περίοδο.
- # Τα άτομα μπορούν να μπουν και να βγουν από τον κάθε ρόλο. Η ετικετοποίηση μαθητών ως «θύτες» ή «θύματα» καλλιεργεί στερεότυπα που υποβάλλουν πως αυτές οι συμπεριφορές είναι αμετάβλητες.

Ο ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

A) Οι θύτες

- # Οι θύτες χαρακτηρίζονται κυρίως από επιθετικές αντιδράσεις απέναντι σε συνομήλικους ή και ενήλικες. Αποδέχονται τη βία και τη χρήση της και χαρακτηρίζονται από παρορμητικότητα και μια ισχυρή επιθυμία να κυριαρχούν απέναντι στους άλλους.
- # Πιστεύουν πως η εκφοβιστική συμπεριφορά είναι ένας εύκολος και αποτελεσματικός τρόπος να πάρουν οτιδήποτε επιθυμούν.
- # Κάποιοι από τους θύτες συμμετέχουν μόνο όταν κάποιος άλλος ξεκινήσει ένα περιστατικό εκφοβισμού.

Ο ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

B) Τα θύματα

- # Τα θύματα είναι οι μαθητές που επανειλημμένα και για μεγάλα χρονικά διαστήματα εκτίθενται σε αρνητικές πράξεις και είναι ανίκανοι να υπερασπίσουν τον εαυτό τους ή να ζητήσουν στήριξη από άλλους.
- # Κάποιοι από αυτούς αποδέχονται το ρόλο που τους έχει επιβληθεί (δηλ. «παθητικά θύματα»).
- # Μια άλλη ομάδα θυμάτων αποδέχονται το ρόλο τους με σκοπό να αποκομίσουν αποδοχή, παίζοντας ορισμένες φορές και το ρόλο του γελωτοποιού της τάξης.

Ο ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Γ) Οι θύτες/θύματα

- # Αναφέρεται σε μια ομάδα μαθητών που μπορεί να είναι θύτες σε μια κατάσταση και θύματα σε άλλη.
- # Για παράδειγμα, έχει φανεί από έρευνες ότι μαθητές τους οποίους έχει επιβληθεί αυστηρή πειθαρχία στο σπίτι, δηλαδή εκφοβίζονται από τους γονείς τους, πολλές φορές μεταφέρουν το θυμό τους (για τη θυματοποίηση τους στο σπίτι) στις σχέσεις με τους συνομηλίκους τους στο σχολείο.

Ο ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Δ) Οι αυτόπτες μάρτυρες

- # Η συμμετοχή τους στην εκφοβιστική συμπεριφορά είναι συνήθως παθητική. Με απάθεια μπορούν εύκολα να γυρίσουν την πλάτη τους σε ένα περιστατικό εκφοβιστικής συμπεριφοράς ή ακόμα μπορεί και να πιστεύουν πως αγνοώντας το θα εξαφανιστεί.
- # Κάποιοι από αυτούς μπορεί και να ενισχύουν τις πράξεις του θύτη επιτρέποντας με αυτό τον τρόπο τη διατήρηση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού.
- # Κάποιοι άλλοι μαθητές, παρόλο που μπορεί να λυπούνται τα θύματα, είναι εντούτοις απρόθυμοι να πάρουν την πρωτοβουλία και να αναφέρουν το περιστατικό σε ένα ενήλικα εξ αιτίας του φόβου τους ή της μικρής προσοχής που τυγχάνουν από τους ενήλικες, όταν αναφέρουν τέτοια περιστατικά.
- # Η έλλειψη αποφασιστικότητας να εμπλακούν πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη κατά το σχεδιασμό ενός προγράμματος παρέμβασης για αντιμετώπιση του εκφοβισμού.

ΜΥΘΟΙ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Μύθος 1: Η εκφοβιστική συμπεριφορά είναι άσχετη με τη μάθηση και τη διδασκαλία

- # Τόσο η μάθηση όσο και η διδασκαλία διενεργούνται σε ένα κοινωνικό πλαίσιο, μέρος του οποίου είναι και η εκφοβιστική συμπεριφορά.
- # Η εκφοβιστική συμπεριφορά είναι πολύ πιθανόν να επηρεάζει αρνητικά τη μαθησιακή διαδικασία και τις μαθησιακές ευκαιρίες.
- # Τα θύματα συχνά παρουσιάζουν συμπτώματα σχολικής φοβίας, τα οποία έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην μάθηση.
- # Οι μαθησιακές δυσκολίες και οι πολλές απουσίες μπορεί, επίσης, να οδηγήσουν σε εκφοβιστική συμπεριφορά.
- # Ένας από τους κυριότερους σκοπούς ενός προγράμματος παρέμβασης εναντίον του εκφοβισμού πρέπει να είναι η επανένταξη και των θυτών και των θυμάτων στη μαθησιακή διαδικασία αλλά και στη σχολική κοινότητα.

ΜΥΘΟΙ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Μύθος 2: Η αντιμετώπιση του εκφοβισμού αφορά στην αντιμετώπιση της έλλειψης πειθαρχίας «δύσκολων μαθητών»

- # Η εκφοβιστική συμπεριφορά είναι ένα δυναμικό πρόβλημα κοινωνικών σχέσεων (Swearer et al., 1998).
- # Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού πρέπει να απασχολήσει ολόκληρο το σχολικό πληθυσμό και όλους τους παράγοντες που είναι υπεύθυνοι για την ποιότητα στην Παιδεία (Espelage & Swearer, 2004).

ΜΥΘΟΙ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Μύθος 3: Τα αγόρια ασκούν εκφοβισμό σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι τα κορίτσια. Είναι στη φύση τους...

- # Τα στερεότυπα με βάση το φύλο επιδρούν στην εκφοβιστική συμπεριφορά στο βαθμό που καθορίζουν τις στάσεις των ενηλίκων απέναντι στους θύτες.
- # Ορισμένοι ενήλικες συγχωρούν πιο εύκολα το σωματικό εκφοβισμό που εξασκείται από τα αγόρια παρά από τα κορίτσια, αφού αυτή η συμπεριφορά θεωρείται «φυσιολογική» για τα αγόρια.
- # Είναι πολύ πιο δύσκολο να αναγνωρισθεί ο έμμεσος εκφοβισμός, που συχνά ασκούν τα κορίτσια.
- # Τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια εξασκούν και βιώνουν όλα τα είδη εκφοβιστικής συμπεριφοράς (Alsaker et al., 1999; Kaloyirou, 2002; Kyriakides et al., 2006; Osterman et al., 1998).

ΜΥΘΟΙ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Μύθος 4: Ο σωματικός-φυσικός εκφοβισμός είναι πιο συχνός και πιο καταστροφικός

- # Ο φυσικός εκφοβισμός δεν εμφανίζεται τόσο συχνά όσο άλλες μορφές εκφοβισμού. Ωστόσο, οι συνέπειες του δεν μπορούν να συγκαλυφτούν και για αυτό οι ενήλικες δίνουν μεγαλύτερη σημασία σε αυτό το είδος εκφοβιστικής συμπεριφοράς.
- # Αντιθέτως, ο λεκτικός εκφοβισμός χρησιμοποιείται πολύ πιο συχνά, αλλά δεν υπάρχουν πάντοτε στοιχεία που να επιβεβαιώνουν την εμφάνισή του.
- # Ο έμμεσος εκφοβισμός μπορεί να θεωρηθεί εξίσου καταστροφικός με το σωματικό εκφοβισμό, αφού πολλές φορές δεν εντοπίζεται από τους ενήλικες. Συνεπώς, ο έμμεσος εκφοβισμός μπορεί να συνεχίζεται για χρόνια χωρίς να υπάρχουν συνέπειες στο θύτη.
- # Η αναγνώριση του έμμεσου εκφοβισμού προϋποθέτει υψηλό επίπεδο γνώσης για τη δυναμική των σχέσεων στο σχολείο.

ΜΥΘΟΙ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Μύθος 5: Ο εκφοβισμός είναι ένα φυσικό μέσο ανάπτυξης

- # Η εκφοβιστική συμπεριφορά ξεκινά από το νηπιαγωγείο, συνεχίζεται στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο φτάνοντας στο αποκορύφωμά του κατά τη μετάβαση από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο (Nansel et al., 2001).
- # Δεν εμφανίζεται μόνο σε ένα ή δύο αναπτυξιακά στάδια.
- # Αυτή η συμπεριφορά δεν είναι μια αποδεκτή συνιστώσα ανάπτυξης του παιδιού αλλά πρόβλημα ζωής.
- # Μακροπρόθεσμα, τα θύματα συνεχίζουν να έχουν πολύ χαμηλή αυτοπεποίθηση και κατάθλιψη ή επιχειρούν απόπειρα αυτοκτονίας, ενώ οι θύτες είναι πολύ πιθανό να εμπλακούν σε αντικοινωνικές συμπεριφορές κατά την ενηλικίωσή τους.

ΑΤΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΤΩΝ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΩΝ

Ατομικά χαρακτηριστικά του θύτη

- # Οι λειτουργίες του εγκεφάλου αλλά και η τεστοστερόνη διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο στη νευρολογική βάση της επιθετικότητας. Παράλληλα, άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας συχνά παρουσιάζουν επιθετική συμπεριφορά (Bru et al, 2002).
- # Για την αντιμετώπιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς επιβάλλεται να αναπτυχθεί σχέση εμπιστοσύνης με την οικογένεια του θύτη. Με αυτό τον τρόπο, οι εκπαιδευτικοί θα συντονίζονται με άλλους ειδικούς που παρέχουν θεραπεία στο παιδί (π.χ. παιδιάτρους, κλινικούς ψυχολόγους).
- # Οι θύτες, επίσης, ίσως να παρουσιάζουν επιθετική συμπεριφορά για κάποιους συγκεκριμένους λόγους, οι οποίοι μπορούν να ανιχνευτούν στη σχέση με τους ανθρώπους γύρω τους, αλλά και στην άποψη που έχουν για τον εαυτό τους.

ΑΤΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΤΩΝ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΩΝ

Ατομικά χαρακτηριστικά του θύτη

- # Οι προθέσεις τους σχετίζονται κυρίως με τη διατήρηση της κοινωνικής ιεραρχίας αλλά και με το ρόλο του φύλου τους.
- # Εκφοβισμός παρατηρείται, επίσης, όταν οι θύτες θέλουν να τραβήξουν την προσοχή ή όταν θέλουν να υπερασπιστούν φίλους και υποστηρικτές.
- # Βιώματα οικογενειακής βίας/εκμετάλλευσης οδηγούν συχνά τα παιδιά στη δημιουργία αρνητικής γνώμης για τις ανθρώπινες σχέσεις.
- # Πολύ συχνά μπορεί να εμφανιστεί εκφοβιστική συμπεριφορά, όταν τα παιδιά βιώσουν απόρριψη από τους γονείς τους ή αισθανθούν παγιδευμένοι από τις απαιτήσεις των γονιών τους.

ΑΤΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΤΩΝ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΩΝ

Ατομικά χαρακτηριστικά του θύτη

- # Οι συνομήλικοι είναι πολύ βασικό κομμάτι στη διατήρηση του εκφοβισμού στα σχολεία. Οι θύτες συχνά σχηματίζουν παρέες που αποτελούνται από μαθητές που ενστερνίζονται τις ίδιες ιδέες για τη βία ή από άτομα που φοβούνται το θύτη και έτσι του δίνουν το δικαίωμα να είναι ο αρχηγός.
- # Οι θύτες συνήθως βρίσκουν ελκυστικά τα άτομα που έχουν χαρακτηριστικά που αποπνέουν ανεξαρτησία (π.χ. ανυπακοή).
- # Οι θύτες συχνά παρουσιάζουν πολύ χαμηλό βαθμό ενσυναίσθησης για τα θύματά τους (Sutton et al., 1999). Αν και ξεχωρίζουν το σωστό από το λάθος, παρουσιάζουν πολύ λίγη υπευθυνότητα και δεν σέβονται τους άλλους. Επίσης, χρησιμοποιούν τις γνωστικές τους ικανότητες για να τους βοηθήσουν αφενός να εξαπατήσουν και αφετέρου να αποφύγουν την τιμωρία.

ΑΤΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΤΩΝ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΩΝ

Ατομικά χαρακτηριστικά θύματος

- # Τα παθητικά θύματα είναι συνήθως σωματικά πιο αδύναμα από τους θύτες και επομένως δημιουργούν 'κλίκες' για να νιώσουν ότι έχουν και αυτοί κάποια δύναμη σε σχέση με τους σωματικά δυνατότερους αντιπάλους τους.
- # Κάποια από τα θύματα μπορεί και να ανήκουν σε μια μειονότητα και να διαφέρουν (σε σχέση με τα φυσικά χαρακτηριστικά αλλά και την κουλτούρα) από τον υπόλοιπο μαθητικό πληθυσμό.
- # Παρουσιάζουν χαμηλή αυτοπεποίθηση που τους κάνει να είναι πολύ πιο ανήσυχoi, ανασφαλείς, διστακτικοί, ευαίσθητοι και πιο ήσυχoi από το μέσο μαθητή.

ΑΤΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΤΩΝ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΩΝ

Ατομικά χαρακτηριστικά θύματος

- # Αυτά τα αρνητικά συναισθήματα μπορεί να ενισχύονται από συγκεκριμένες καταστάσεις άγχους, που περνά το παιδί και η οικογένειά του τη δεδομένη στιγμή, όπως η μετανάστευση σε άλλη χώρα, η αλλαγή σχολείου, ο ερχομός ενός νέου μέλους στην οικογένεια, προβλήματα οικονομικά και υγείας. Τέτοια γεγονότα αυξάνουν την τρωτότητα των θυμάτων, αφού απαιτούν επαναπροσδιορισμό ρόλων και ρουτινών και ένα βαθμό προσαρμογής σε ένα νέο τρόπο ζωής.
- # Κάποια θύματα μπορεί να βιώνουν συμπτώματα άγχους (π.χ. εφιάλτες, πονοκέφαλοι). Μπορεί, ακόμη, να έχουν φοβία για το σχολείο, αφού φοβούνται να αφήνουν την ασφάλεια του σπιτιού τους.

ΑΤΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΤΩΝ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΩΝ

Ατομικά χαρακτηριστικά θύματος

- # Ίσως και να θεωρούν υπεύθυνο τον εαυτό τους για το τι τους συμβαίνει. Αυτή η θεώρηση αναπόφευκτα επιδρά τόσο στη συγκέντρωση όσο και στη μάθησή τους. Είναι, ακόμη, πολύ πιο πιθανόν για αυτούς να πάθουν κατάθλιψη.
- # Πολλοί από αυτούς έχουν πολύ καλές σχέσεις με την οικογένεια τους και είναι υπερπροστατευμένοι. Ωστόσο, η υπερπροστασία της οικογένειας και οι καλές σχέσεις που έχουν με τους γονείς τους, δεν τους επιτρέπουν να μιλήσουν για το μαρτύριο που περνούν στο σχολείο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- # Διάφοροι παράγοντες που συνδέονται με τα σωματικά, ψυχολογικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των ανθρώπων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στα περιστατικά εκφοβισμού.
- # Οι σχέσεις με την οικογένεια και τους συνομηλίκους και τα στερεότυπα του φύλου συνεισφέρουν στην κατανόηση του εκφοβισμού.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

- # Αξιοποίηση του δυναμικού μοντέλου εκπαιδευτικής αποτελεσματικότητας (Creemers & Kyriakides, 2008) το οποίο αναφέρεται σε παράγοντες που καθορίζουν την αποτελεσματικότητα του σχολείου τόσο σε σχέση με την επίτευξη γνωστικών όσο και συναισθηματικών στόχων.
- # Έλεγχος της εγκυρότητας του μέσω εμπειρικών ερευνών.
- # Με την επίτευξη σχετικών συναισθηματικών και γνωστικών στόχων (π.χ. κατανόηση κοινωνικών αξιών, συναισθηματική γνώση και ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι σε συνομηλίκους) το σχολείο συμβάλλει στη μείωση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς.
- # Πρέπει να θέσουμε συγκεκριμένους και ξεκάθαρους στόχους, οι οποίοι θα μας βοηθήσουν να βελτιώσουμε την αποτελεσματικότητα του σχολείου καθώς και τη λειτουργία αντίστοιχων παραγόντων που καθορίζουν το μαθησιακό περιβάλλον του σχολείου και την ποιότητα της διδασκαλίας στην κάθε τάξη.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

- # Τα περισσότερα περιστατικά εκφοβιστικής συμπεριφοράς εκδηλώνονται έξω από την τάξη και, επομένως, τα σχολεία μας θα πρέπει να έχουν ξεκάθαρη πολιτική όσον αφορά στις πιο κάτω πτυχές του μαθησιακού περιβάλλοντος του σχολείου:
 - α) συμπεριφορά των μαθητών έξω από την τάξη,
 - β) συνεργασία και αλληλεπίδραση μεταξύ των δασκάλων,
 - γ) πολιτική συνεργασίας του σχολείου με γονείς και άλλους εμπλεκόμενους φορείς
 - δ) αξιοποίηση μαθησιακών πηγών-πόρων.

- # Επιβάλλεται να αναθεωρήσουμε και την *πολιτική του σχολείου για τη διδασκαλία*.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

- # Ο τελευταίος παράγοντας αφορά στην ανάπτυξη μηχανισμών εσωτερικής αξιολόγησης που μας βοηθά να ανακαλύψουμε ποιοι εμπλέκονται σε περιστατικά εκφοβισμού και ποιες πτυχές του μαθησιακού περιβάλλοντος του σχολείου και της διδασκαλίας πρέπει να βελτιωθούν.
- # Οι μηχανισμοί αξιολόγησης του σχολείου θα δώσουν δεδομένα για την υλοποίηση των στρατηγικών και των δράσεων για αντιμετώπιση του εκφοβισμού. Επομένως, αναμένεται να σας βοηθήσουν να επανακαθορίσετε και να βελτιώσετε την πολιτική του σχολείου για τη διδασκαλία.
- # Η πολιτική του σχολείου πρέπει να περιγράφει τους ρόλους, τις ευθύνες του προσωπικού και άλλων φορέων, μέτρα για τους μαθητές και το προσωπικό που ασχολείται με τον εκφοβισμό αλλά και τις συνέπειες της εκφοβιστικής συμπεριφοράς.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΦΟΒΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

- # Ο όρος πολιτική του σχολείου δεν αναφέρεται μόνο στα επίσημα έγγραφα, γράμματα και αναφορές, που στέλνονται στους διαφόρους εμπλεκόμενους για να εξηγηθεί η πολιτική του σχολείου. Περιλαμβάνει και τις δράσεις που μπορεί να αναλάβει η διεύθυνση του σχολείου με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας αλλά και του μαθησιακού περιβάλλοντος του σχολείου.
- # Η πολιτική πρέπει να είναι ξεκάθαρη.
- # Πρέπει να λάβετε υπόψη τις ικανότητες/δεξιότητες των δασκάλων, των μαθητών και των γονιών για την υλοποίηση της παρεμβατικής πολιτικής.
- # Συγχρόνως, πρέπει να σιγουρευτείτε πως υπάρχει η θέληση για συμβολή στην υλοποίηση της πολιτικής και πως το σχολείο είναι έτοιμο να παρέχει τη στήριξη (όχι μόνο οικονομική) που χρειάζεται για να υλοποιηθεί η πολιτική.

ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΓΙΑ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

Διαστάσεις μέτρησης των παραγόντων

- # **Στάδιο:** Οι δράσεις πρέπει να είναι καλά κατανοημένες στο χρόνο και να προσφέρονται όλη τη σχολική χρονιά. Επίσης, χρειάζεται συνέπεια και ευελιξία στον επαναπροσδιορισμό της πολιτικής του σχολείου αλλά και στην εφαρμογή των δράσεων σας
- # **Εστίαση:** Κατά το σχεδιασμό της πολιτικής και των δράσεων σας, θα πρέπει να κρατήσετε ισορροπία μεταξύ πολύ γενικών και πολύ συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Γενικές οδηγίες προς τους γονείς και τους δασκάλους μπορούν να βοηθήσουν στην ανάληψη πρωτοβουλιών από τα άτομα, αλλά, όταν το πρόβλημα είναι σοβαρό, πρέπει να είμαστε πιο συγκεκριμένοι σε σχέση με το τι τους ζητούμε να κάνουν για να λύσουν το πρόβλημα.

ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΓΙΑ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

Διαστάσεις μέτρησης των παραγόντων

- # **Διαφοροποίηση:** Πρέπει να λειτουργείτε με ευελιξία και να αναπροσαρμόζετε τις πράξεις σας σύμφωνα με τις συγκεκριμένες ανάγκες κάθε μαθητή/δασκάλου και κάθε εμπλεκόμενου. Συνεπώς, οι δραστηριότητες δεν είναι απαραίτητο να εφαρμόζονται με τον ίδιο τρόπο για όλους τους δασκάλους ή όλους τους μαθητές.

ΕΠΟΜΕΝΑ ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΑΝΑΛΗΨΗ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΑΣ

- # Πρέπει να αποφασίσετε σε ποιες πτυχές της πολιτικής του σχολείου θα θέλατε να επικεντρωθείτε.
- # Σε επόμενο στάδιο, πρέπει να αναπτύξετε *σχέδια δράσης*, τα οποία να ασχολούνται με συγκεκριμένες πτυχές των τομέων, στους οποίους θα εστιάσετε την προσοχή σας.
- # Στο σχέδιο δράσης είναι πολύ σημαντικό όχι μόνο να αναφέρεστε *σε συγκεκριμένες δραστηριότητες*, που μπορούν να γίνουν, αλλά να σημειώνετε επίσης ποιος θα είναι *ο υπεύθυνος*, ποια τα *χρονικά πλαίσια* και ποιες *πηγές-πόροι* απαιτούνται.
- # Με σκοπό τη συγκεκριμενοποίηση των δραστηριοτήτων που θα γίνουν, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τις εισηγήσεις του βιβλίου που ετοίμασε η ερευνητική ομάδα ή/και να χρησιμοποιήσετε επιπλέον πηγές.

ΕΠΟΜΕΝΑ ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΑΝΑΛΗΨΗ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΑΣ

- # Σε κάθε στάδιο και ειδικότερα κατά την ανάπτυξη των σχεδίων σας, μπορείτε να καλέσετε μέλη της ερευνητικής μας ομάδας να στηρίξουν την ανάπτυξη των σχεδίων δράσης.
- # Το επόμενο βήμα αφορά στην εφαρμογή των στρατηγικών σας και στον έλεγχο αυτής της εφαρμογής.
- # Σας συμβουλεύουμε να *ανακοινώσετε την έναρξη της παρέμβασης επίσημα σε γονείς και μαθητές* και να τους εξηγήσετε το σκοπό της παρέμβασης και επίσης το είδος των δραστηριοτήτων που θα αναληφθούν.
- # Όταν ελέγχετε την εφαρμογή της παρέμβασής σας, είναι πολύ πιθανό ότι θα εντοπίσετε πρακτικές δυσκολίες και πιθανόν αδυναμίες στα σχέδια δράσης σας.

ΕΠΟΜΕΝΑ ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΑΝΑΛΗΨΗ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΑΣ

- # Για να επιτύχετε τους στόχους σας είναι απαραίτητο να *λειτουργείτε άμεσα βελτιώνοντας και αναπροσαρμόζοντας* τα σχέδια δράσης σας.
- # Η επιτυχής υλοποίηση αυτού του προγράμματος στηρίζεται στην ενεργό συμμετοχή των δασκάλων και τη συνεισφορά τους στο σχεδιασμό σχεδίων δράσης μέσα από τις γνώσεις αλλά κυρίως τις εμπειρίες τους.

**Ευχαριστώ για την
προσοχή σας**

